

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИDOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2026.1.1>

УДК 378:001.89:004.8

Вікторія ВАСЮТА,<https://orcid.org/0000-0002-7469-3968>,

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права, Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка", проспект Віталія Грицаєнка, 24, 36011, м. Полтава, Україна, Vasuta_V_B@meta.ua

Василь ВАСЮТА,<https://orcid.org/0000-0001-6209-1129>,

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем, Навчально-науковий інститут інформаційних технологій та робототехніки, Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка", проспект Віталія Грицаєнка, 24, 36011, м. Полтава, Україна, Vasuta_V_V@ukr.net

Академічна доброчесність як складова підготовки здобувачів вищої освіти до наукових досліджень в епоху штучного інтелекту

Анотація. У статті досліджено роль академічної доброчесності як ключового чинника підготовки здобувачів вищої освіти до наукових досліджень в умовах активного впровадження технологій штучного інтелекту. Актуальність теми зумовлена цифровізацією освітнього середовища, що трансформує традиційні підходи до навчання, наукової діяльності та оцінювання результатів, одночасно створюючи нові можливості й ризики для дотримання етичних норм. Особливу увагу приділено впливу генеративного штучного інтелекту на рівень самостійності здобувачів освіти, формуванню їхнього критичного мислення та забезпеченню достовірності результатів досліджень.

Метою дослідження є обґрунтування ролі академічної доброчесності у підготовці здобувачів вищої освіти до наукової діяльності та розроблення ефективних механізмів її забезпечення з урахуванням можливостей і викликів використання штучного інтелекту.

У статті узагальнено підходи українських і зарубіжних науковців до розуміння сутності академічної доброчесності та проаналізовано сучасні тенденції її забезпечення у вищій освіті. Встановлено, що використання штучного інтелекту має подвійний вплив: сприяє підвищенню ефективності навчання та досліджень, але водночас

створює ризики поширення недоброчесних практик, зниження рівня самостійності студентів і ускладнення ідентифікації авторського внеску. Окреслено ключові проблеми, серед яких недостатня нормативна визначеність, етичні виклики, пов'язані з можливими упередженнями алгоритмів, а також потреба в адаптації освітніх програм до нових умов.

Обґрунтовано доцільність комплексного підходу до забезпечення академічної доброчесності, що передбачає поєднання нормативно-правових, педагогічних і технологічних інструментів. Запропоновано практичні рекомендації для закладів вищої освіти, зокрема розроблення чітких правил використання штучного інтелекту, інтеграцію питань академічної етики у навчальні програми, застосування сучасних засобів контролю та розвиток критичного мислення здобувачів освіти. Також підкреслено важливість підвищення кваліфікації викладачів у сфері етичного використання цифрових технологій.

Зроблено висновок, що академічна доброчесність залишається фундаментом якісної вищої освіти, а її ефективне забезпечення в умовах цифровізації можливе лише за умови системної інтеграції етичних принципів у всі складові освітнього процесу. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення освітніх політик і практик, спрямованих на формування відповідальної та компетентної наукової спільноти.

Ключові слова: академічна доброчесність, академічна етика, вища освіта, генеративний ШІ, критичне мислення, наукові дослідження, освітній процес, оцінювання знань, цифровізація освіти, штучний інтелект.

Вступ. У сучасних умовах трансформації системи вищої освіти, зумовленої цифровізацією суспільства та стрімким розвитком технологій штучного інтелекту, особливої актуальності набуває питання забезпечення академічної доброчесності у підготовці здобувачів освіти до здійснення наукових досліджень. Зміни у способах отримання, обробки та представлення інформації суттєво впливають на характер навчально-наукової діяльності, відкриваючи нові можливості для підвищення її ефективності, але водночас породжуючи низку ризиків, пов'язаних із порушенням етичних норм і принципів наукової діяльності (Aliyeva et al., 2026; Komlyk et al., 2026; Kornieva et al., 2025)/

Академічна доброчесність є фундаментальною складовою якісної вищої освіти та необхідною умовою формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Вона передбачає дотримання етичних принципів, норм і правил під час навчання, викладання та проведення наукових досліджень, зокрема уникнення плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів, а також відповідальне використання джерел інформації (Healy, 2023; Li et al., 2025). У контексті підготовки здобувачів освіти до наукових досліджень дотримання принципів академічної доброчесності виступає не лише вимогою нормативного характеру, але й

важливим елементом формування наукового світогляду та дослідницької культури.

Разом з тим, активне впровадження інструментів штучного інтелекту у навчальний процес і наукову діяльність істотно змінює підходи до виконання навчальних і дослідницьких завдань (Андрощук & Малуга, 2024). Сучасні цифрові сервіси здатні генерувати тексти, аналізувати дані, формувати висновки, що, з одного боку, сприяє оптимізації освітнього процесу, а з іншого – створює передумови для зниження рівня самостійності здобувачів освіти та виникнення нових форм академічної недоброчесності. Зокрема, постає проблема визначення меж допустимого використання штучного інтелекту, а також ідентифікації авторського внеску здобувача у створення наукового продукту (Bittle K. & El-Gayar O., 2025).

У цих умовах особливої уваги потребує формування у здобувачів вищої освіти усвідомленого ставлення до принципів академічної доброчесності як невід'ємної складової їх підготовки до наукових досліджень. Водночас існує певна невідповідність між швидкістю розвитку цифрових технологій та рівнем адаптації освітніх програм, методичного забезпечення і нормативної бази до нових викликів. Це ускладнює ефективне впровадження принципів академічної доброчесності в освітній процес і потребує переосмислення традиційних підходів до організації навчальної та наукової діяльності здобувачів освіти (Moуа Figueoа et al., 2024). Таким чином, виникає об'єктивна необхідність у дослідженні ролі академічної доброчесності як ключової складової підготовки здобувачів вищої освіти до наукових досліджень в умовах широкого використання штучного інтелекту, а також у розробленні ефективних механізмів її забезпечення в сучасному освітньому середовищі. Це зумовлює актуальність обраної теми та визначає постановку проблеми даного дослідження.

Мета дослідження – визначити роль академічної доброчесності у підготовці здобувачів вищої освіти до наукових досліджень в умовах використання штучного інтелекту та розробити пропозиції щодо ефективних механізмів її забезпечення в сучасному освітньому середовищі.

Об'єкт дослідження. Підготовка здобувачів вищої освіти до наукових досліджень у сучасних закладах вищої освіти України, зокрема в умовах використання інструментів штучного інтелекту.

Предмет дослідження. Роль та механізми забезпечення академічної доброчесності здобувачів вищої освіти у підготовці до наукових досліджень з урахуванням можливостей і викликів використання штучного інтелекту.

Методологія. У процесі дослідження використано системний підхід, який дозволяє розглядати академічну доброчесність як багатокомпонентне явище, що інтегрує етичні, педагогічні, нормативні та технологічні аспекти

підготовки здобувачів освіти. Застосування системного підходу дало змогу визначити взаємозв'язки між елементами освітнього процесу, науковою діяльністю студентів і впливом інструментів штучного інтелекту.

Для досягнення поставленої мети було використано такі методи дослідження:

- аналіз і синтез – для узагальнення наукових підходів до визначення сутності академічної доброчесності, виявлення її ролі у підготовці здобувачів освіти до наукових досліджень, а також систематизації сучасних досліджень щодо впливу штучного інтелекту на освітній процес;

- порівняльний аналіз – для зіставлення українських і зарубіжних підходів до забезпечення академічної доброчесності, а також практик використання штучного інтелекту у вищій освіті;

- контент-аналіз наукових джерел і нормативних документів – для дослідження сучасного стану правового регулювання академічної доброчесності, виявлення основних принципів, норм і вимог до організації наукових досліджень у закладах вищої освіти;

- узагальнення та систематизація – для формування цілісного уявлення про проблеми та виклики академічної доброчесності в умовах цифровізації та визначення напрямів їх подолання;

- абстрагування та логічного моделювання – для формування теоретичної моделі забезпечення академічної доброчесності здобувачів освіти з урахуванням використання штучного інтелекту;

- індукція та дедукція – для формулювання висновків на основі аналізу окремих фактів і узагальнення теоретичних положень;

- описовий метод – для характеристики сучасних практик використання штучного інтелекту у навчальній і науковій діяльності здобувачів освіти.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці українських і зарубіжних учених, присвячені проблемам академічної доброчесності, цифровізації освіти та використання штучного інтелекту, а також нормативно-правові документи, аналітичні матеріали та рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти.

Дослідження має теоретико-аналітичний характер, оскільки спрямоване на узагальнення існуючих наукових підходів і формування пропозицій щодо вдосконалення механізмів забезпечення академічної доброчесності у підготовці здобувачів вищої освіти до наукових досліджень. Водночас елементи емпіричного аналізу ґрунтуються на результатах сучасних досліджень щодо використання штучного інтелекту студентами.

Для підготовки графічних матеріалів дослідження частково використані інструменти штучного інтелекту. Зокрема, застосовувалися можливості ШІ для візуалізації схем, що відображають проблеми, виклики та механізми забезпечення академічної доброчесності у контексті

використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Остаточні рисунки є авторською інтерпретацією представленого матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика академічної доброчесності у вищій освіті впродовж останніх років перебуває у центрі уваги як українських, так і зарубіжних науковців, що зумовлено зростанням вимог до якості підготовки здобувачів освіти та трансформацією освітнього середовища під впливом цифрових технологій і штучного інтелекту. Особливого значення набувають дослідження, присвячені європейським практикам її впровадження та розвитку.

Важливим внеском у розроблення цієї проблематики є дисертація Д. Сопової «Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу» (2020), у якій академічну чесність розглянуто як системоутворювальний компонент освітнього процесу та показник якості професійної підготовки. Авторка підкреслює її роль у формуванні етичних якостей студентів, зокрема відповідальності, довіри та сумлінності.

У роботі здійснено аналіз нормативно-правової бази ЄС, узагальнено європейські практики забезпечення академічної доброчесності та визначено основні тенденції її розвитку, серед яких: посилення цифрових інструментів контролю, інституціалізація етичних норм, інтернаціоналізація освітнього простору та поширення принципів академічної чесності на всі рівні освіти. Окремо розроблено порівняльний аналіз досвіду країн ЄС та України, що дозволило сформулювати рекомендації щодо імплементації європейських підходів у національну систему вищої освіти за законодавчим, інституційним та організаційним напрямками.

Загальнотеоретичні засади академічної доброчесності, її сутність, принципи та значення для забезпечення якості освіти ґрунтовно розкрито у працях українських учених (Комлик та ін., 2026; Япринець & Безкровний, 2025). Академічна доброчесність розглядається як інтегральна характеристика освітнього процесу, що поєднує етичні норми, правові вимоги та професійні стандарти діяльності здобувачів і науково-педагогічних працівників. Особлива увага приділяється формуванню культури академічного письма, розвитку критичного мислення та відповідальності за результати власної наукової діяльності.

Нормативно-правові аспекти забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті України регламентуються положеннями Закону України «Про академічну доброчесність» (2025), а також ст. 42 Закону України «Про освіту» (2017), у яких визначено основні принципи академічної доброчесності, види її порушень та механізми відповідальності учасників освітнього процесу. Водночас аналітичні матеріали Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти конкретизують підходи до практичної імплементації цих норм у діяльності закладів вищої освіти

(Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Нормативні матеріали щодо академічної доброчесності).

Як зазначають Kryvolapchuk & Pluhatar T. (2024), академічна доброчесність є не лише етичним орієнтиром, а й необхідною умовою підвищення довіри до результатів наукових досліджень і репутації наукової спільноти загалом. Автори наголошують на тому, що порушення принципів академічної доброчесності, зокрема плагіат, здатні спричинити серйозні наслідки, аж до позбавлення наукових ступенів і звань. Разом із тим, дотримання норм доброчесності виступає не лише професійним, а й етичним обов'язком дослідника, адже саме воно формує рівень довіри суспільства до отриманих наукових результатів. Забезпечення академічної чесності є важливою передумовою розвитку наукового середовища, орієнтованого на відкритість, прозорість та інтелектуальну порядність. Крім того, утвердження культури доброчесності сприяє дотриманню високих етичних стандартів і належної професійної поведінки серед науковців. Отже, достовірність і якість результатів досліджень безпосередньо залежать від того, наскільки дослідницький процес здійснюється відповідально, чесно та без застосування неприйнятних практик. У зв'язку з цим зусилля наукової спільноти мають бути спрямовані на попередження, виявлення та усунення проявів академічної нечесності через формування відповідального й етичного наукового простору (Kryvolapchuk et al., 2024).

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із впливом цифровізації та штучного інтелекту на дотримання принципів академічної доброчесності. Зокрема, у працях Kornieva et al. (2025) наголошується на необхідності адаптації освітньої політики та внутрішніх положень закладів вищої освіти до умов активного використання інструментів штучного інтелекту. Дослідники підкреслюють, що традиційні підходи до контролю академічної доброчесності виявляються недостатньо ефективними в умовах поширення генеративних моделей.

Подібної позиції дотримуються Паламар і Науменко (2024), які акцентують увагу на необхідності вироблення чітких правил використання штучного інтелекту в освітньому процесі, що дозволяють поєднати інноваційність із дотриманням етичних стандартів.

У свою чергу, Андросук та ін. (2024) відзначають, що впровадження штучного інтелекту у вищій освіті створює як нові можливості для персоналізації навчання та підвищення ефективності наукових досліджень, так і ризики зниження рівня самостійності здобувачів освіти. Автори стверджують, що сфера вищої освіти має переглянути й оновити підходи до організації навчального процесу, викладання та оцінювання, забезпечивши раціональне й відповідальне використання технологій штучного інтелекту на засадах академічної доброчесності. Водночас постає нагальна потреба у формуванні чітких принципів і рекомендацій щодо застосування таких технологій або принаймні в ініціюванні та підтримці широкого професійного діалогу з цього приводу. Це сприятиме

розвитку етичних і громадянських компетентностей у межах університетського середовища, а також допоможе мінімізувати потенційні ризики й посилити позитивний ефект від використання інструментів штучного інтелекту (Андрощук та ін, 2024).

Вагомий внесок у дослідження сучасних викликів академічної доброчесності зроблено й зарубіжними науковцями (Ardito, 2023; Avello & Aranguren Zurita, 2025; Bittle et al., 2025), які узагальнюють тенденції розвитку наукових досліджень у цій сфері, зокрема, зростання інтересу до проблем використання генеративного штучного інтелекту. Так, Avello et al. (2025) у своїй статті зазначають, що цей напрям наразі знаходиться на початковому етапі становлення, проте характеризується динамічним зростанням. Водночас його розвиток має нерівномірний і фрагментований характер, що зумовлено недостатньою взаємодією між науковими колективами та значною розпорошеністю публікацій у різних виданнях. Проведений аналіз свідчить про домінування описових підходів, що, у свою чергу, відкриває можливості для поглиблення та систематизації теоретичного підґрунтя. У статті Bittle et al. (2025) дослідники приходять до висновку, що запровадження генеративного штучного інтелекту (GenAI) у систему вищої освіти відкриває широкі можливості для її модернізації, однак водночас супроводжується низкою викликів, зокрема у сфері забезпечення академічної доброчесності. З одного боку, такі інструменти, як ChatGPT, здатні посилити індивідуалізацію навчання та розширити доступ до освітніх ресурсів. З іншого – їх використання пов'язане з потенційними ризиками, серед яких поширення недоброчесних практик і послаблення розвитку критичного мислення. У цьому контексті перспективні наукові дослідження мають бути спрямовані на створення більш досконалих механізмів ідентифікації, що дозволяють чітко відмежовувати матеріали, створені людиною, від контенту, згенерованого штучним інтелектом (Bittle et al, 2025).

У дослідженні Моуа Фігуєра ет ал. (2024) підкреслюється, що впровадження штучного інтелекту в освітній процес потребує переосмислення традиційних підходів до оцінювання результатів навчання та ідентифікації авторства. Зокрема автори дійшли до висновку, що використання ШІ в освіті має подвійний ефект: з одного боку, воно відкриває нові можливості для навчання та досліджень, з іншого – породжує загрози академічній доброчесності, зокрема через плагіат, несанкціоноване створення текстів, змову чи контрактне шахрайство.

Ключовими викликами є складність виявлення ШІ-згенерованого контенту, ризик поширення помилкової інформації та упереджень, а також можливість прихованих форм порушень. Водночас ефективна інтеграція штучного інтелекту потребує врахування принципів рівності, інклюзії та забезпечення належної підготовки як викладачів, так і студентів. Важливу роль відіграють оновлення політик академічної доброчесності та розробка чітких правил використання таких інструментів.

Попри наявні ризики, повна заборона ШІ є недоцільною, оскільки обмежує освітній потенціал технологій і не відповідає їх широкій доступності. Натомість доцільним є зважений підхід, що поєднує використання ШІ як допоміжного інструменту з дотриманням етичних норм. Отже, подальші дослідження та відкритий академічний діалог є необхідними для формування ефективних підходів до використання штучного інтелекту у вищій освіті (Moysa Figueroa et al., 2024).

Швидке поширення технологій генеративного штучного інтелекту (GenAI) у вищій освіті підняло питання щодо дотримання академічної доброчесності та ефективності традиційних методів оцінювання й навчання (Healy, 2023; Furze et al., 2024; Aliyeva et al., 2026; Ardito, 2023). Просте заборонення або блокування GenAI виявилось малоєфективним, а суворі санкції не враховують потенційні освітні переваги цих інструментів. У цьому контексті реформа системи оцінювання стає особливо актуальною. У своїй статті Furze et al. (2024) описують результати пілотного дослідження в Британському університеті В'єтнаму, яке оцінювало застосування Шкали оцінювання штучного інтелекту (AIAS) – гнучкого підходу до інтеграції GenAI у процеси освітнього оцінювання. Оскільки GenAI дедалі більше впливає на професійне та особисте життя, AIAS, на думку авторів, допомагає університетам підготувати студентів до ефективної роботи у світі, де штучний інтелект відіграє важливу роль (Furze et al, 2024).

Емпіричні дослідження також підтверджують актуальність окресленої проблематики (Aliyeva et al., 2026; Lyman et al., 2025). Значна частка здобувачів вищої освіти активно використовує інструменти штучного інтелекту у навчальній діяльності, що супроводжується як позитивними ефектами, так і випадками недоброчесної поведінки (Lyman et al., 2025; Aliyeva et al., 2026).

Водночас аналіз наукових джерел свідчить про наявність певних прогалин у дослідженні цієї проблеми. Зокрема, недостатньо розкритими залишаються питання формування стійких навичок академічної доброчесності у здобувачів освіти саме в контексті підготовки до наукових досліджень із використанням штучного інтелекту, а також розроблення ефективних педагогічних механізмів інтеграції цих принципів у освітній процес.

Таким чином, незважаючи на значну кількість наукових праць, проблема забезпечення академічної доброчесності здобувачів вищої освіти в умовах активного використання штучного інтелекту залишається актуальною та потребує подальшого комплексного дослідження, що і зумовлює необхідність поглибленого аналізу зазначеної тематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Академічна доброчесність у вищій освіті визначається як комплекс етичних норм, правил та принципів, що регламентують діяльність здобувачів освіти, викладачів і науковців, спрямовану на забезпечення чесності, об'єктивності та прозорості у навчанні і наукових дослідженнях.

Вітчизняні науковці (Япринець та ін., 2025; Комлик та ін., 2026) підкреслюють, що академічна доброчесність є не лише етичним орієнтиром, а й основою формування професійної компетентності та наукової культури здобувачів освіти. Вона передбачає усвідомлене дотримання правил цитування, правильне використання джерел інформації, а також уникнення плагиату, фабрикації і фальсифікації результатів досліджень.

Важливо зазначити, що академічна доброчесність є невід'ємною частиною процесу підготовки здобувачів до наукових досліджень. Формування дослідницьких навичок та критичного мислення без дотримання принципів доброчесності неможливе (Kryvolapchuk et al., 2024). Ефективне впровадження цих принципів сприяє розвитку відповідальності здобувачів, підвищенню рівня самостійності та якості наукового продукту.

Зарубіжні дослідження також підтверджують значущість академічної доброчесності для наукових досягнень. Так, Avello et al. (2025) у своїй бібліометричній аналітиці відзначають зростання інтересу до теми академічної доброчесності у контексті впливу штучного інтелекту (ШІ) на навчально-науковий процес, що обумовлено появою генеративних моделей ШІ та їх широким застосуванням у підготовці студентів.

Розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту істотно трансформує процеси навчання та наукових досліджень (Aliyeva et al., 2026). Сучасні інструменти ШІ, зокрема генеративні моделі, здатні генерувати тексти, формулювати аналітичні висновки, виконувати обчислення та обробляти великі масиви даних. Ці технології відкривають широкі можливості для підвищення ефективності навчання та наукової роботи, проте водночас створюють ризики виникнення академічної недоброчесності через легкість отримання готових текстів та результатів досліджень (Kornieva et al., 2025).

Проблема полягає у визначенні меж допустимого використання ШІ. Відсутність чітких нормативних рамок та педагогічних методик може призводити до ситуацій, коли студенти використовують ШІ для виконання завдань без належного осмислення матеріалу, що порушує принципи академічної доброчесності. Це особливо актуально у підготовці здобувачів до наукових досліджень, де важлива власна дослідницька позиція, критичне мислення та здатність аналізувати джерела (Паламар та ін., 2024).

Використання ШІ у наукових дослідженнях потребує паралельного розвитку компетенцій щодо етичного та відповідального застосування технологій (Комлик та ін., 2026; Ardito, 2023). Необхідно формувати у студентів навички перевірки достовірності даних, критичного оцінювання отриманих результатів та прозорого відображення джерел інформації у наукових роботах.

Щедріна (2024) у своєму дослідженні узагальнює досвід університетів Сінгапура щодо оновлення політик академічної доброчесності в умовах активного впровадження штучного інтелекту. Авторкою встановлено, що заклади вищої освіти поєднують контроль за недоброчесними практиками з підтримкою ефективного та етичного використання ШІ у навчанні. Водночас спостерігається різноманіття підходів і посилення регулювання цієї сфери. У статті наголошується на важливості підготовки викладачів до роботи з новими технологіями, а також підкреслюється, що цей досвід може бути корисним для вдосконалення політик у закладах вищої освіти України.

Аналіз українських та міжнародних джерел свідчить про ряд ключових викликів, що потребують уваги у підготовці здобувачів освіти (рис. 1).

Рис. 1. Проблеми та виклики академічної доброчесності у контексті ШІ
Джерело: авторська розробка

1. *Недостатня нормативна регламентація.* Хоча в Україні нормативно-правові аспекти забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті регламентуються положеннями Закону України «Про академічну доброчесність» (2025), а також ст. 42 Закону України «Про освіту» (2017) та ухвалено аналітичні матеріали та рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Нормативні матеріали щодо академічної доброчесності), практична реалізація правил академічної доброчесності з урахуванням ШІ ще не стандартизована (Moya Figueroa et al., 2024).

2. *Ризик зниження самостійності здобувачів освіти.* Використання генеративних моделей ШІ може стимулювати пасивне отримання готових рішень замість розвитку власних навичок дослідження (Андрощук та ін., 2024).

3. *Проблеми ідентифікації авторського внеску.* Студенти часто не можуть чітко відокремити власну роботу від результатів, отриманих за допомогою ШІ, що ускладнює оцінювання та контролювання академічної доброчесності (Healy, 2023; Комлик та ін., 2026; Ardito, 2023).

4. *Етичні та соціальні виклики.* Алгоритми ШІ можуть містити упередження, що впливає на результати навчання та оцінювання, створюючи додаткові етичні ризики. Існує реальна потреба у проведенні додаткових досліджень та емпіричних досліджень для виявлення конкретних упереджень, які генеративний штучний інтелект (GAI) може формувати або посилювати в освітньому середовищі, з метою спрямування розробки більш етичних і відповідальних застосувань ШІ у вищій освіті (Li M. et al, 2025; Healy, 2023).

Сучасні дослідження пропонують кілька підходів до інтеграції принципів академічної доброчесності в навчальний процес (рис. 2).

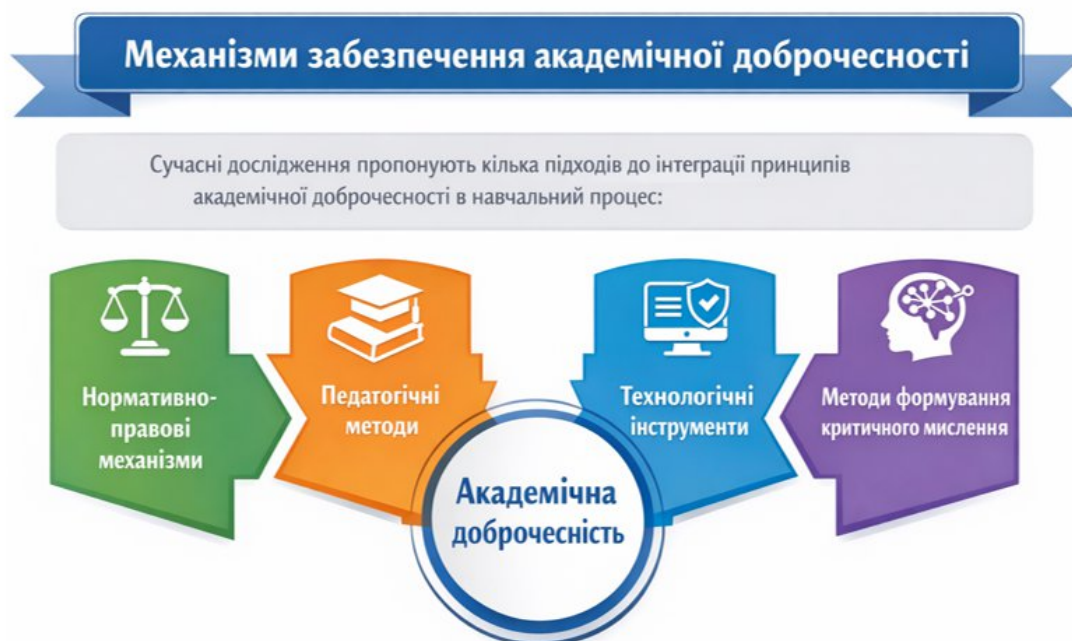

Рис. 2. Механізми забезпечення академічної доброчесності
Джерело: авторська розробка

1. *Нормативно-правові механізми.* В Україні ключову роль відіграють документи НАЗЯВО та внутрішні положення ЗВО, що регламентують дотримання принципів доброчесності, види порушень та санкції (Kryvolapchuk et al., 2024).

2. *Педагогічні методи.* Формування академічної культури включає навчання правильному цитуванню, перевірці джерел, практиці написання наукових текстів, а також усвідомлене використання ШІ як інструменту допоміжного характеру (Паламар та ін., 2024).

3. *Технологічні інструменти.* Використання систем перевірки на плагіат та програмного забезпечення для контролю академічної

доброчесності дозволяє забезпечити прозорість і відповідальність у виконанні наукових завдань (Avello et al., 2025; Ardito, 2023).

4. *Методи формування критичного мислення.* Важливо навчати студентів оцінювати достовірність отриманих результатів, зіставляти дані з різних джерел та аргументовано обґрунтовувати висновки (Bittle et al., 2025).

На основі огляду теоретичних та емпіричних досліджень можна зробити такі висновки.

1. *Академічна доброчесність залишається ключовим фактором формування наукової культури здобувачів освіти.* Дотримання етичних норм, правил цитування, прозорості та відповідальності у науковій діяльності забезпечує розвиток самостійності, критичного мислення та компетентності майбутніх фахівців. Культура академічної доброчесності прямо впливає на якість підготовки здобувачів та їхню спроможність до самостійних наукових досліджень.

2. *Використання штучного інтелекту у навчальному та науковому процесі має подвійний ефект.* З одного боку, сучасні технології ШІ підвищують ефективність навчання, дозволяють автоматизувати обробку даних та створювати навчальні матеріали. З іншого боку, вони можуть сприяти пасивності студентів та порушенням принципів академічної доброчесності, якщо не встановлені чіткі правила та методичні підходи (Kornieva et al., 2025; Lymar et al., 2025; Ardito, 2023).

3. *Сучасні освітні програми та внутрішні положення ЗВО в Україні потребують адаптації до умов використання ШІ.* Незважаючи на наявність нормативних документів НАЗЯВО та рекомендацій щодо академічної доброчесності, існує розрив між технологічним розвитком та практичною реалізацією принципів доброчесності в освітньому процесі (Kryvolapchuk et al., 2024).

4. *Необхідний комплексний підхід до забезпечення академічної доброчесності.* Аналіз зарубіжних та українських досліджень свідчить, що лише поєднання нормативних, педагогічних та технологічних механізмів, разом із формуванням у студентів усвідомленого ставлення до етичних аспектів досліджень, може гарантувати високий рівень доброчесності (Avello. et al., 2025; Паламар та ін., 2024; Ardito, 2023).

Таким чином, результати дослідження свідчать про необхідність інтегрованого підходу до формування академічної доброчесності у контексті підготовки здобувачів вищої освіти до наукових досліджень із використанням штучного інтелекту, що забезпечує не лише відповідність нормативним вимогам, а й підвищення якості освіти та наукового продукту.

Проведене дослідження дозволило нам досягти поставленої мети, а саме, розробити пропозиції для закладів вищої освіти щодо ефективних механізмів забезпечення академічної доброчесності в сучасному освітньому середовищі (рис. 3).

Рис. 3. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо ефективних механізмів забезпечення академічної доброчесності в сучасному освітньому середовищі. Джерело: авторська розробка

1. *Розробка та впровадження чітких правил використання ШІ.* Необхідно визначити межі допустимого використання інструментів штучного інтелекту у навчальній та науковій діяльності, щоб забезпечити відповідність принципам академічної доброчесності.

2. *Інтеграція академічної доброчесності в навчальні програми.* Включення тематичних блоків про етику наукової діяльності, правильне цитування, перевірку достовірності джерел, а також практичні вправи з використання ШІ в межах освітнього процесу.

3. *Використання технологічних інструментів контролю.* Застосування систем перевірки на плагіат та програмного забезпечення для оцінювання студентських робіт із урахуванням потенційного впливу ШІ на результати.

4. *Формування критичного мислення та дослідницьких компетенцій.* Проведення тренінгів і практичних занять, спрямованих на розвиток здатності оцінювати достовірність даних, аналізувати інформацію та аргументовано формулювати висновки.

5. *Підвищення кваліфікації викладачів.* Організація семінарів і курсів для викладачів щодо етичного використання ШІ, методик інтеграції інноваційних технологій та забезпечення академічної доброчесності.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що академічна доброчесність у підготовці здобувачів вищої освіти до наукових досліджень є базовою умовою формування їхньої дослідницької

компетентності та професійної відповідальності, особливо в умовах цифровізації освіти.

Доведено, що впровадження інструментів штучного інтелекту в освітній процес суттєво трансформує характер навчально-наукової діяльності: з одного боку, підвищує її ефективність за рахунок автоматизації аналізу даних і генерації текстів, з іншого – створює ризики зниження рівня самостійності здобувачів освіти та виникнення нових форм академічної доброчесності.

Виявлено, що чинні нормативно-правові та організаційні механізми забезпечення академічної доброчесності в Україні потребують оновлення з урахуванням активного використання генеративного штучного інтелекту, оскільки існує розрив між технологічним розвитком та регуляторною практикою закладів вищої освіти.

Встановлено, що найбільш ефективним підходом до забезпечення академічної доброчесності є поєднання нормативного регулювання, педагогічних методів формування етичної культури та цифрових інструментів контролю, доповнених розвитком критичного мислення здобувачів освіти.

Розроблено практичні рекомендації для закладів вищої освіти, які передбачають: регламентацію використання штучного інтелекту в навчальній і науковій діяльності, інтеграцію етичних компонентів у навчальні дисципліни, застосування антиплагіатних систем нового покоління, а також підвищення цифрової та методичної компетентності викладачів.

Таким чином, доведено, що ефективне забезпечення академічної доброчесності в умовах використання штучного інтелекту можливе лише за умови системного підходу, який поєднує нормативні, педагогічні та технологічні інструменти.

Перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямками подальших досліджень є підвищення мотивації здобувачів освіти до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах активного використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Андрощук А., Малуга О. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан та тенденції. *Міжнародний науковий журнал освіти та лінгвістики*. 2024. Том. 3. №2. С.27–35. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04>
2. Комлик Н. І., Михаськова М. А., Красильникова І. В. Академічна доброчесність у контексті використання ChatGPT та інших генеративних AI-систем у наукових дослідженнях студентів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. Вип. 28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18870992>
3. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Нормативні матеріали щодо академічної доброчесності. URL: <https://surl.lt/mrxija> (дата звернення: 25.03.2026)
4. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної доброчесності. *Освітній дискурс*. 2024. Том 1. №44. С.68–83. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15>

5. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 17.04.2026)
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.04.2026)
7. Сопова Д.О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу: дис... доктора філософії з пед-ки: 011 «Науки про освіту», Київ, 2020, 228 с.
8. Щедрина М. Особливості використання генеративного штучного інтелекту у нормах академічної доброчесності закладів вищої освіти Сінгапура. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2024. Вип.17. С.154-163. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2024-17-154-163>
9. Япринець Т., Безкровний О. Особливості інтеграції принципів академічної доброчесності у викладання професійно орієнтованих дисциплін у закладах вищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2025. Вип. 3(59), С. 42-50. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-3-59-42-50>
10. Aliyeva G. B., Saktaganov B., Meljnyk K., Stepanets N., Vasiuta V. Analysis of the evolution of artificial intelligence as a key tool in digital education. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences Original Research*. 2026. Vol. 14, No. 1, pp.123-140. <https://doi.org/10.21533/pen.v14.i1.1538> (Scopus)
11. Ardito C. G. Contra generative AI detection in higher education assessments. 2023. *arXiv preprint*. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2312.05241>
12. Avello D., Aranguren Zurita S. Exploring the nexus of academic integrity and artificial intelligence in higher education: a bibliometric analysis. *International Journal for Educational Integrity*. 2025. Vol. 21(24). DOI: <https://doi.org/10.1007/s40979-025-00199-2> (Scopus)
13. Bittle K., El-Gayar O. Generative AI and Academic Integrity in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda. *Information (MDPI)*. 2025. Vol. 16(4), 296. DOI: <https://doi.org/10.3390/info16040296> (Scopus)
14. Furze L., Perkins M., Roe J., MacVaugh J. The AI Assessment Scale (AIAS) in action: A pilot implementation of GenAI-supported assessment. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2024. Vol.40, No .4, pp. 38–55. DOI: <https://doi.org/10.14742/ajet.9434> (Scopus)
15. Healy M. Approaches to Generative Artificial Intelligence: A Social Justice Perspective. 2023. *arXiv preprint*. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.24788.78723>
16. Kornieva Z., Baklazhenko, Y., Lukianenko V. AI & AIED: Ensuring academic integrity in AI-driven education. *Advanced Education*. 2025. Vol. 19(27), pp. 4–11. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.349020> (Scopus)
17. Kryvolapchuk V., Pluhatar T. Academic integrity of scientists: problems of implementation and responsibility in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2024. Vol. 11, No 2, pp. 55–71. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2024.2.12>
18. Li M., Enkhtur A., Yamamoto B. A., Cheng F., Chen L. Potential Societal Biases of ChatGPT in Higher Education: A Scoping Review. *Open Praxis*. 2025. Vol. 17(1), pp. 79–94. DOI: <https://doi.org/10.55982/openpraxis.17.1.750> (Scopus)
19. Lymar, L., Kuchyn, I., Bielka, K. *et al.* Academic misconduct and artificial intelligence use by medical students, interns and PhD students in Ukraine: a cross-sectional study. *BMC Med Educ*. 2025. Vol. 25(1496). DOI: <https://doi.org/10.1186/s12909-025-08100-y> (Scopus)
20. Moya Figueroa B. A., Eaton S. E., et al. Academic Integrity and Artificial Intelligence in Higher Education (HE) Contexts: A Rapid Scoping Review. *Canadian Perspectives on Academic Integrity*. 2024. Vol. 7(3). DOI: <https://doi.org/10.55016/ojs/cpai.v7i3.78123>

References

- Androshchuk A., Maluha O. (2024). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u vyshchii osviti: stan ta tendentsii [Use of artificial intelligence in higher education: state and trends] *Mizhnarodnyi naukovi zhurnal osvity ta linhvistyky*, 3(2), 27–35. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04> (ukr).
- Komlyk N. I., Mykhaskova M. A., Krasylnykova I. V. (2026). Akademichna dobrochesnist u konteksti vykorystannia ChatGPT ta inshykh heneratyvnykh AI-system u naukovykh doslidzhenniakh studentiv [Academic integrity in the context of using ChatGPT and other generative AI systems in student research]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 28. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18870992> (ukr).
- National Agency for Higher Education Quality Assurance. Normative materials on academic integrity. <https://surl.lt/mrxija> (accessed: 25 March 2026)
- Palamar S., Naumenko M. (2024). Shtuchnyi intelekt v osviti: vykorystannia bez porushennia pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti [Artificial Intelligence in Education: Use Without Violating the Principles of Academic Integrity], *Osvitnii dyskurs*, 1(44), 68–83. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15> (ukr).
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). *Pro akademichnu dobrochesnist: Zakon Ukrainy vid 18.12.2025 r. No. 4742-IX*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (Accessed 17 April 2026).
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. No. 2145-VIII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 17 April 2026).
- Sopova D. (2020). Akademichna chesnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v universytetakh Yevropeiskoho soiuzu [Academic honesty as a component of professional training of future specialists in the universities of the European Union] : dys. ... d-ra filosofii z ped-ky : 011 “Nauky pro osvitu”, Kyiv (ukr).
- Shchedrina M. (2024). Osoblyvosti vykorystannia heneratyvnoho shtuchnoho intelektu u normakh akademichnoi dobrochesnosti zakladiv vyshchoi osvity Sinhapura [Peculiarities of use of generative artificial intelligence in codes of academic integrity in higher education institutions of Singapore] *Mizhnarodnyi naukovi zhurnal «Universytety i liderstvo»*, 17, 154-163. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2024-17-154-163> (ukr).
- Yaprynets T., Bezkrivnyi O. (2025). Osoblyvosti intehratsii pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti u vykladannia profesiino oriietovanykh dystsyplin u zakladakh vyshchoi osvity [] *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: Pedahohichni nauky*, 3(59), 42-50. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-3-59-42-50> (ukr).
- Aliyeva G. B., Saktaganov B., Meljnyk K., Stepanets N., Vasiuta V. (2026). Analysis of the evolution of artificial intelligence as a key tool in digital education. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences Original Research*, 14(1),123-140. <https://doi.org/10.21533/pen.v14.i1.1538> (eng)
- Ardito C. G. (2023). Contra generative AI detection in higher education assessments. *arXiv preprint*. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2312.05241> (eng)
- Avello D., Aranguren Zurita S. (2025). Exploring the nexus of academic integrity and artificial intelligence in higher education: a bibliometric analysis. *International Journal for Educational Integrity*, 21(24). <https://doi.org/10.1007/s40979-025-00199-2> (eng) (Scopus)
- Bittle K., El-Gayar O. (2025). Generative AI and Academic Integrity in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda. *Information (MDPI)*, 16(4), 296. <https://doi.org/10.3390/info16040296> (eng)
- Furze L., Perkins M., Roe J., MacVaugh J. (2024). The AI Assessment Scale (AIAS) in action: A pilot implementation of GenAI-supported assessment. *Australasian Journal of Educational Technology*, 40(4), 38–55. <https://doi.org/10.14742/ajet.9434> (eng)
- Healy M. (2023). Approaches to Generative Artificial Intelligence: A Social Justice Perspective. *arXiv preprint*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.24788.78723> (eng)

Kornieva Z., Baklazhenko, Y., Lukianenko V. (2025). AI & AIED: Ensuring academic integrity in AI-driven education. *Advanced Education*, 19(27), 4–11. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.349020> (eng)

Kryvolapchuk V., Pluhatar T. (2024). Academic integrity of scientists: problems of implementation and responsibility in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*, 11(2), 55–71. <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2024.2.12> (eng)

Li M., Enkhtur A., Yamamoto B. A., Cheng F., Chen L. (2025). Potential Societal Biases of ChatGPT in Higher Education: A Scoping Review. *Open Praxis*, 17(1), 79–94. <https://doi.org/10.55982/openpraxis.17.1.750> (eng)

Lymar, L., Kuchyn, I., Bielka, K. et al. (2025). Academic misconduct and artificial intelligence use by medical students, interns and PhD students in Ukraine: a cross-sectional study. *BMC Med Educ*, 25(1496). <https://doi.org/10.1186/s12909-025-08100-y> (eng)

Moya Figueroa B. A., Eaton S. E., et al. (2024). Academic Integrity and Artificial Intelligence in Higher Education (HE) Contexts: A Rapid Scoping Review. *Canadian Perspectives on Academic Integrity*, 7(3). <https://doi.org/10.55016/ojs/cpai.v7i3.78123>

Academic integrity as a component of preparing higher education students for scientific research in the era of artificial intelligence

Viktoriiia VASIUTA,

<https://orcid.org/0000-0002-7469-3968>,

Candidate of Technical Science, Associate Professor, Department of Economics, Entrepreneurship and Marketing, Educational and Research Institute of Finance, Economy, Management and Law, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», 36011, Poltava, Pershotravnevyi Ave., 24, Ukrainian

Vasuta_V_B@meta.ua

Vasyl VASIUTA,

<https://orcid.org/0000-0001-6209-1129>

Candidate of Technical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Computer and Information Technologies and Systems, Educational and Research Institute of Information Technologies and Robotics, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», 36011, Poltava, Pershotravnevyi Ave., 24, Ukrainian,

Vasuta_V_V@ukr.net

***Abstract.** The article explores the role of academic integrity as a key factor in preparing higher education students for scientific research in the context of the active implementation of artificial intelligence technologies. The relevance of the topic is due to the digitalization of the educational environment, which transforms traditional approaches to learning, scientific activity and assessment of results, while simultaneously creating new opportunities and risks for compliance with ethical norms. Particular attention is paid to the impact of generative artificial intelligence on the level of independence of education seekers, the formation of their critical thinking and ensuring the reliability of research results.*

The purpose of the study is to substantiate the role of academic integrity in preparing higher education students for scientific activity and to develop effective mechanisms for its provision, taking into account the opportunities and challenges of using artificial intelligence..

The article summarizes the approaches of Ukrainian and foreign scientists to understanding the essence of academic integrity and analyzes modern trends in its provision in higher education. It was found that the use of artificial intelligence has a dual impact: it contributes to increasing the efficiency of teaching and research, but at the same time creates risks of spreading unethical practices, reducing the level of student independence, and complicating the identification of authorship. Key problems are outlined, including insufficient regulatory certainty, ethical challenges associated with possible algorithmic biases, and the need to adapt educational programs to new conditions.

The feasibility of a comprehensive approach to ensuring academic integrity is substantiated, which involves a combination of regulatory, pedagogical, and technological tools. Practical recommendations for higher education institutions are proposed, in particular, the development of clear rules for the use of artificial intelligence, the integration of academic ethics into curricula, the use of modern control tools, and the development of critical thinking among students. The importance of improving the skills of teachers in the ethical use of digital technologies is also emphasized.

It is concluded that academic integrity remains the foundation of high-quality higher education, and its effective provision in the context of digitalization is possible only if ethical principles are systematically integrated into all components of the educational process. The results of the study can be used to improve educational policies and practices aimed at forming a responsible and competent scientific community.

Keywords: *academic integrity, academic ethics, higher education, generative AI, critical thinking, scientific research, educational process, knowledge assessment, digitalization of education, artificial intelligence.*

Стаття надійшла до редакції: 27.03.2026.

Прийнято до друку: 18.06.2026.

Опубліковано: 30.06.2026.

DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2026.1.2>

УДК: 37.013.2:[001:343.533]

Принципи організації доброчесного освітнього середовища

Ольга БАШКІР,

<https://orcid.org/0000-0001-5237-9778>,